

JAK (NE)STÁRNEME

PROSPEKTIVNÍ CHARAKTERISTIKY DEMOGRAFICKÉHO
STÁRNUTÍ V ČESKU A NA SLOVENSKU

Michaela Klapková – Luděk Šídlo – Branislav Šprocha

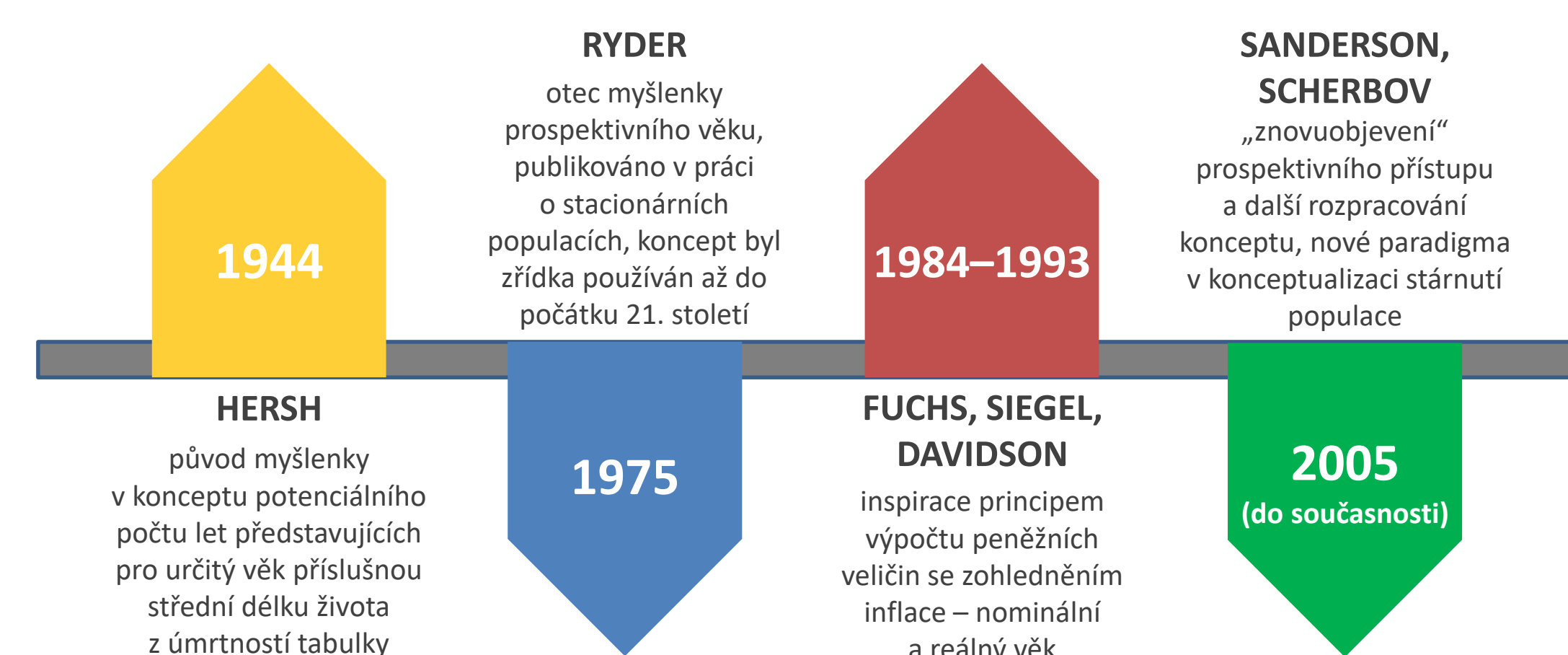
michaela.klapkova@gmail.com

ludek.sidlo@gmail.com

branislav.sprocha@gmail.com

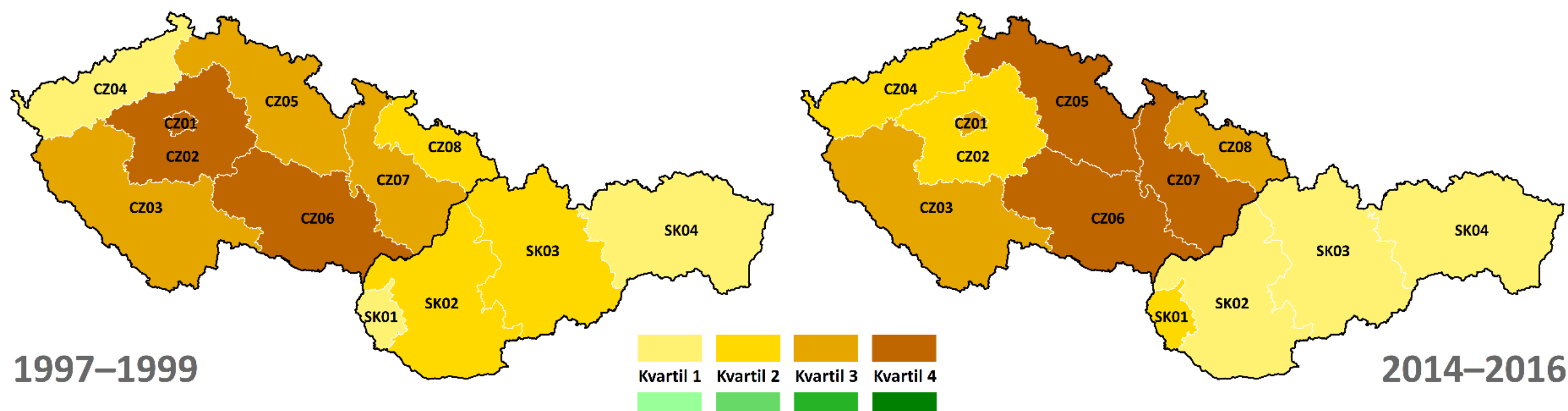
Za poslední čtvrtstoletí došlo na území Česka a Slovenska k podstatným změnám, a to nejen v případě věkové struktury populace. Skladba obyvatel má značný vliv na finanční a pracovní trh, poptávku po zboží a službách, jako například bydlení, dopravu či sociální zabezpečení, stejně tak na rodinné struktury a mezigenerační vztahy. V pozdější fázi života člověka se zdá, že chování neovlivňuje jen chronologický věk, nýbrž i věk prospektivní, tj. počet let, který dané osobě zbývá k dožití. Koncept prospektivního věku tak do analýz stárnutí populace přináší novou dimenzi, jež reflektuje významné změny na poli úmrtnosti a zdraví populace. Cílem příspěvku není jen představení vývoje standardního indexu závislosti (Old-Age Dependency Ratio – OADR, počet osob ve věku 65+ na 100 osob ve věku 20–64 let) a jeho prospektivní verze (Prospective Old-Age Dependency Ratio – POADR, počet osob se zbývajícím nadějí dožití 15 a méně let na 100 osob od 20 let do věku, kdy je zbývajícím naděje dožití ještě větší než 15 let), ale i prezentace výsledků regionální diferenciace se zaměřením na Česko a Slovensko v evropském kontextu. Aplikace prospektivních charakteristik na úrovni NUTS2 například umožnila identifikovat další potenciálně ohrožené regiony důsledky demografického stárnutí, které se dle standardních ukazatelů jeví jako relativně mladé. Využití tohoto konceptu v praxi by mohlo mít přínos zejména ve veřejném sektoru.

Historie konceptu prospektivního věku

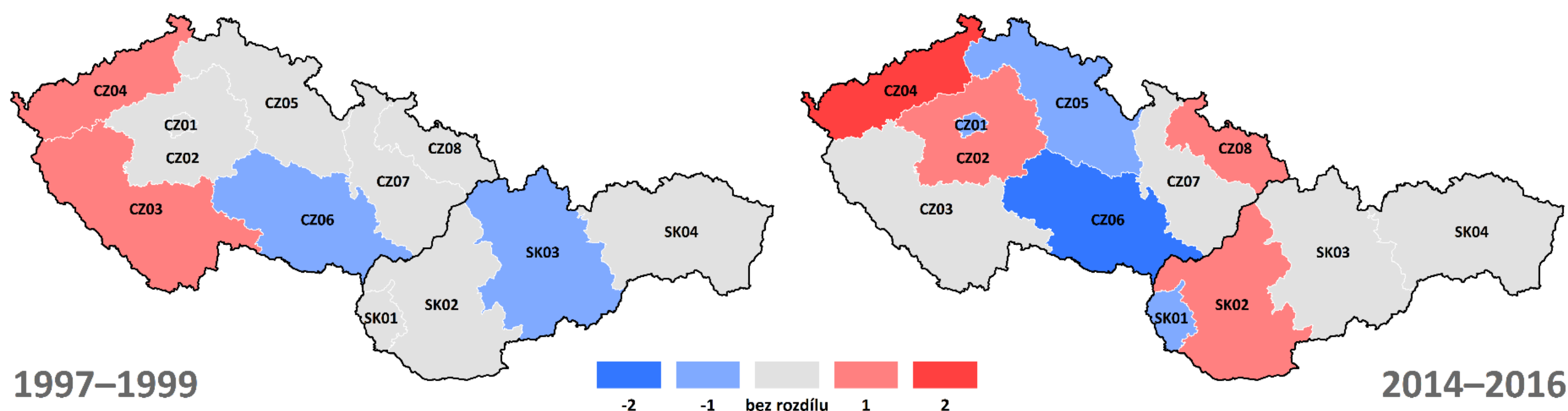
PŘÍSLUŠNOST DLE KVARTILOVÉHO ROZDĚLENÍ

INDEX ZÁVISLOSTI/OLD-AGE DEPENDENCY RATIO (OADR)

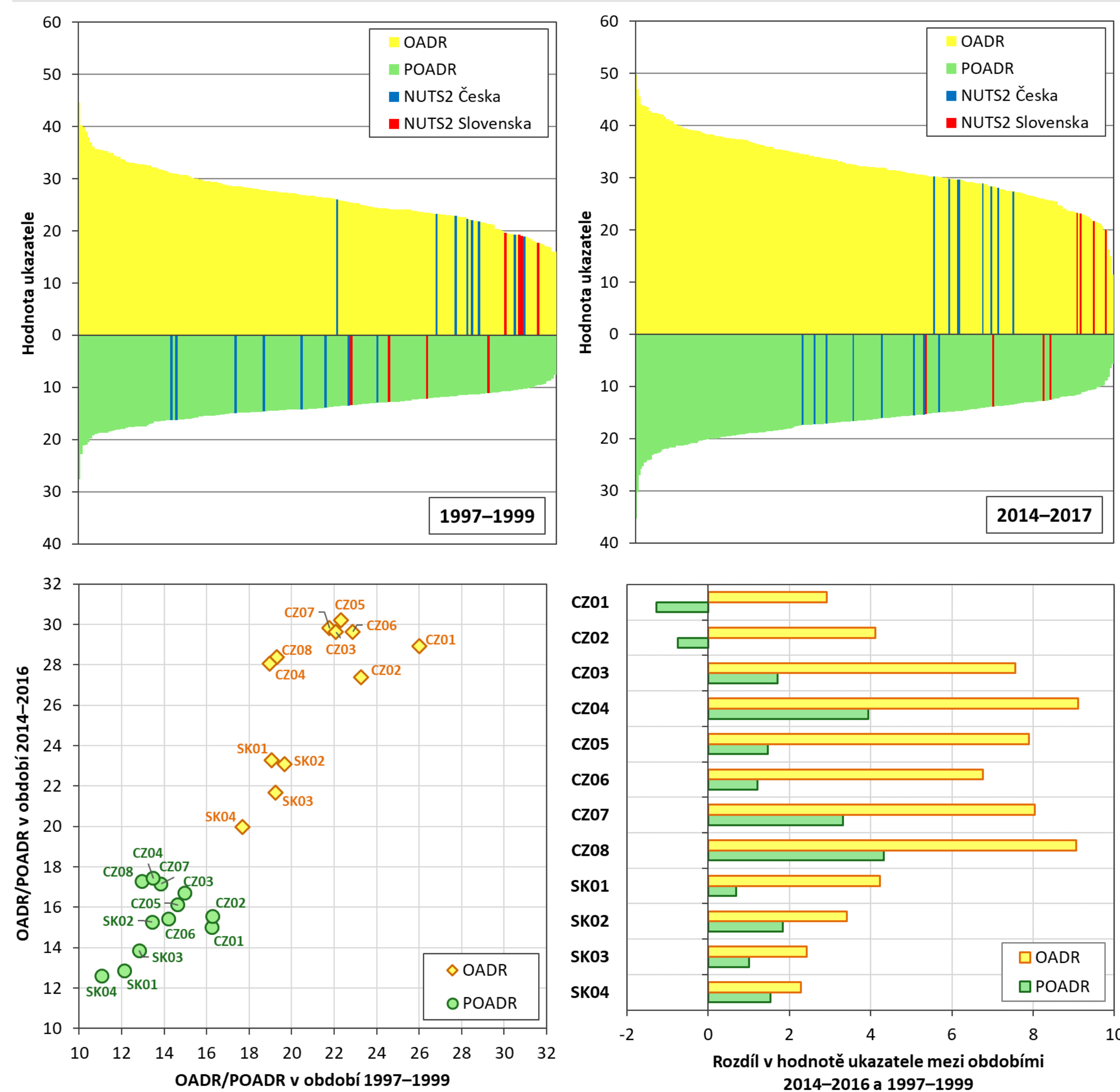

PROSPEKTIVNÍ INDEX ZÁVISLOSTI/PROSPECTIVE OLD-AGE DEPENDENCY RATIO (POADR)

ROZDÍL V PŘÍSLUŠNOSTI DLE KVARTILOVÉHO ROZDĚLENÍ (POADR vs. OADR)

POZICE ČESKÝCH A SLOVENSKÝCH REGIONŮ NUTS2 V EVROPĚ V LETECH 1997–1999 A 2014–2016

Standardní vs. prospektivní charakteristiky

Standardní

- chronologický věk
- fixní hranice stáří
- nezohledňují změny v úmrtnostních poměrech
- nevhodné pro srovnání v časových řadách či mezi územními celky

Prospektivní

- prospektivní a chronologický věk
- flexibilní hranice stáří
- zohledňují změny v úmrtnostních poměrech
- umožňují srovnání v časových řadách a mezi územními celky

Závěr

Důsledky demografického stárnutí jsou celospolečenskou výzvou. Přijímání adekvátních opatření je ve většině případů založeno pouze na analýzách věkové struktury. Vedle standardních ukazatelů demografického stárnutí je však možné poměrně snadno konstruovat ukazatele prospektivní, které jsou adaptovány na změny v naději dožití v čase a také reflektují tyto rozdíly v prostoru, a tudíž mohou lépe zachytit realitu demografického stárnutí na regionální úrovni. Regionální diferenciace indexu závislosti (OADR) a jeho prospektivní varianty (POADR) se měnila nejen v čase, ale i dle použité varianty ukazatele a následně rozdílu v příslušnosti v kvartilovém rozdělení (za povšimnutí stojí regiony Severozápad, Západné Slovensko či region Jihovýchod). Aplikace prospektivních charakteristik na úrovni NUTS2 v Česku a na Slovensku tak umožnila identifikovat další potenciálně ohrožené regiony důsledky demografického stárnutí, které se dle standardních ukazatelů jeví jako relativně mladé. Rozdíl v hodnotě ukazatele mezi obdobími v případě POADR ukazuje, že je možné, aby region díky zvýšení naděje dožití „omládnul“. Domníváme se, že zahrnutí zbývajících nadějí do kvantifikace demografického stárnutí má svůj nezanedbatelný význam i v regionálních analýzách a umožňuje objektivnější porovnání tohoto procesu nejen v čase, ale i napříč různými územními celky.